

popular; i tampoc pronúncies sordes de noms com *Costa-jusà*, donada la manca de tradicionalisme en la grafia i pronúncia dels nostres cognoms. *Jussaner* invenció sense valor d'un poeta recent que necessitava un trisíl·lab: tals coses no mereixen registrament; i menys, imitació.

CR.: *Jusmetre* = *sotmetre*: «vaques, ovelles / --- / cert temps de l'any / ab poc affany, / lur mascle spleten: / sols s'hi *jusmeten* / fins que s'emprenyen», JRoig (*Spill*, 8600) (no consta en Llull, car es tracta de la porció de *Blanq.*, *NCl.* 1, 50.2, en text valencià modernitzat). *Jus-solar* (que *DAG.* dona com a mall. amb la grafia pseudo-etimològica *justsolar*) i *jus-sola men. De Jesús-dit*. *De Jesús-escrit* (ja n'hem vist testimoni de 1362) freqüent pertot: «Com tot hom dege honrar e colre lo san digmenge e les altres festes *de Jesús* scrites --- neguna persona, de officii alcú, no gos obrir son obrador als digmenges ne ---», ban barceloní de c. 1400 (*DBal.*).

1 És veritat que en les *VidesR* també apareix en algun cas *sos* per *sus* (104r1, veg. allí amb context), i com que aquest difícilment pot ser genuí, no havent pogut haver-hi altra cosa que *sū(r)sum* en llatí, es comprèn que és una ultracorreció feta per rossellonesos occitanitzants, a causa de l'oposició entre oc. *jos* i el cat. comú *jus*; d'on es podria sospitar que part dels casos de *jos* siguin deguts també a una ultra-reacció en la mateixa línia.

Jusà, V. *jus Jusbarba*, V. *barballó Jusca* 'pinassa' pot resultar d'un encreuament de *BRUSCA* 'ramutxalla' amb *fulla jusana* (o contribuint-hi un *fullasca* = cast. *hoj(ar)asca*) *Juscle*, V. *xucla* i les seves variants *junclà*, *xuclador Juseu*, *jusia*, V. *jueu Jusmetre*, V. *jus Juspatronat*, V. *jurar*

JUSQUIAM, pres del b. ll. *hyoscyamos*, i aquest, del gr. *ὄσχυαμος* id., pròpiament 'fava (*χύαμος*) de porc (*ὄός*)'. □ 1.ª doc.: S. xiv (Alcoati).

Jussà, V. *jus*

Jusseu: nota plena d'estrany errors en *AlcM* (*Juseu*); el nom d'aquest poble de Ribagorça no ha tingut mai -s- sonora, ni el poble és prop del llenguadoc (300 km.) ni del límit occità (uns 100 km.): prové d'un antic *Ju(n)ce(d)u* 'joncar', comprovat pels docs. antics i amb la pèrdua de la -d-, normal en els parlars ribagorçans fronterers (*cantau*, *veniú*, *sabéu*, per *cantat*, *vingut*, *sabur*).

Jussió, pres del ll. *jussio*, -onis, 'acció de manar'. *Jus-sola*, *jus-solar*, V. *jus*

JUST, del ll. *jūstus*, -a, -um, 'just, conforme al dret', derivat de *jus* 'el dret, la justícia' (cf. *JURAR*). □ 1.ª doc.: orígens.

«Diable exajet N. Seinor --- Doncs, bé podem saber que negú om no escaparà que'l Diable no'l exag, *just* ni pecador --- quar él temtà lo primer om, Adam ---», *Hom.*, 6v5; «usança és enfre nosaltres, que aytant con

la sentència és major, aytant hi covenen ésser més testimonis, e cové ésser donada per pus nobles e per pus *justes* persones, e denant més e meylors persones», Llull (*Gentil*, p. 106); «*just*: equus animo est, severus, justus judicio», JnEsteve (*LiEleg.* 1-5-1). Com que els *DAG.* i *AlcM* en donen molta, m'abstindré de donar-ne més informació semàntica i fraseològica.

Limitem-ho solament a exemplificar el gran descabellament balear del *just*, adverbí emfàtic, amb accs. provinents de la idea de 'precisament'. Si fa no fa és igual a Menorca que a l'Illa major: com explica A. Ferrer Ginart (*Rond. Men.*, 221), té dos sentits: «tot d'una que, de seguida que, v. g. *just va haver partit* ---; i també: 'açò és, així!'» (en cat. central, també, i amb caràcter exclamatiu *just!*, o en forma femenina, *justa!*, que popularment s'amplia en la dita «*justa* la fusta!»).

A Mallorca, cap ús tan freqüent com el que se'n fa emfatitzant una preposició o adverbí, especialment locatiu: «el torrent és *just* baix de ---» (Sineu, 1964); sovint també intensificant un adj. o participi «tendrà prou esment, en aixecar-se, de tugar-lo i fer-li remitjar ses plomes i deixar-lo ben estufat, *just* no tocat», *AMAlcover* (*Rond.* vi, 156); o acompanyant un substantiu amb el paper de 'exactament com', 'ni més ni menys que': «sa soleyada y aquella ombra de sa portassa 'ls havien sefalcats, y eren *jus troncs*», «tirant carretades y més carretades de pestes y trons y llamps, a tot-déu vivent, pegant-se amb so cap per ses parets, unpletant-se y arrabassant-se 's cabeyes, *just* dimonis de l'infèrn», id., id. (iv, 295, 254). Com glossa Spitzer (*LexikK*, 83-4), partint d'aquí, i sumant-ho a frases com *estava fet una fúria, se posa fet un Nero*, es combina *just-i-fet*: «*just-i-fet* ell!», «*just-i-fet* de com me sortí per tercera volta», *Rond.* iv, 283.

DERIV.: *Justet*. *Justesa*. *Justejar*. *Justícia*, pres del ll. *justitia* id. [1248] en un doc. del N. de Segarra: «me clam a vós En F. Ç., batle del senior bisbe en Sanaüga, de Na Maria Corzà, que té les coses --- les quals són a mi obligades per raó de fermanza --- que ns sie feita *justícia* e compliment de dret» (PPujol, *Doc. VgUrg.*, 10.6); «Dementre que Natana estava a la finestra, ella ohí una crida que cridava que hom veés fer la *justícia* de un fill de burguès, que hom menava penyar per ço cor havia mort un home» (*Blanq.* 1, 126.6; també ib. 1, 58.17); «que'l dia del judici --- serà a tuyt ensem manifestada la gran justícia de Déu», Llull (*Gentil*, p. 107); «demandar o voler cobrar los béns per via de *justícia*», OPou (*ThPu.*, 117).

Hi hagué una variant arcaica, amb tractament només semi-culte, paral·lel al d'*espai SPA(τ)IUM*, *juii/jusesi* *JUDICIUM*, *homei*, *remei*, *BEI* (< *VITIUM*): d'on pogué sortir *justèia* o bé *justiia* > *justeya*, *justia*, amb contracció del hiatus en diftong: «feeren la major *justeya* del --- *justeiya* --- con lur pleiya ---», Desclot (*Cròn.*, § 49, mal accentuats en *NCl.* 11, 158.28, 30); «per aysò la sua *justia* està en lo segle dels segles», «Sent Maximi dix en qual manera durarà en per tostemps aquella *justia*», «prec-te eu, sényer, que la sanc del meu fil deges venjar —E con En Trayà, l'emperador, li di-